

دومقاله مرتبط با کلاس های چندپایه

چکیده:

در نظام آموزشی کشور ما، وجود کلاسهای چند پایه واقعی اجتناب ناپذیر است. شرایط سخت محیطی، کمبود جمعیت دانش آموزی، کمبود نیروی انسانی و فضای آموزشی، مهاجرت طبیعی یا اجباری و وجود مشکلات و مسایل متعددمالی و اقتصادی از عواملی هستند که امکان تشکیل واحد آموزشی را با کلاسهای تک پایه محدود می سازند.

هدف مقاله حاضر، بررسی مشکلات روشهای موجود تدریس در کلاسهای چندپایه و چگونگی مدیریت کلاسهای چندپایه است. سوال های این پژوهش در مورد وضعیت فیزیکی مدارس و کلاس درس، روشهای تدریس، عوامل اثر گذار بر روش تدریس و مدیریت کلاسهای چندپایه است.

در نوشتن این مقاله از روش کتابخانه ای استفاده شده است براساس نتایج بدست آمده عوامل اثر گذار بر روش تدریس از دیدگاه معلمان چند پایه، کمبود وقت، تعداد زیاد دانش آموزان در هر پایه، عدم آگاهی از شیوه های تدریس در کلاس چند پایه، کمبود وسایل آموزشی، نامناسب بودن ترکیب سنی دانش آموزان و عدم تمرکز حواس بوده است.

و بر اساس نتایج، مناسبترین روشهای تدریس در کلاسهای چند پایه جهت مدیریت بهتر این کلاسها عبارتند از: روش سخنرانی، پرسش و پاسخ، همیاری، حل مسئله و آزمایش است

و بر اساس نتایج بدست آمده بهتر است جهت مدیریت کلاسهای چندپایه عوامل زیر توسط معلم مورد اجرا گذاشته شوند:

۱- دانش آموزان را با احترام صدا کنید.

۲- نام دانش آموزان را بخاطر بسپارید.

۳- مسئولیت ها را واگذار کنید.

۴- عقب بایستید و به دیگران فرصت بدهید...

بخشی از مدیریت زمان از طریق تفویض اختیار امکان پذیر است. در کلاسهای چند پایه معلم می تواند بخشی از وظایف خود را به یکی از معلم یاران هر پایه واگذار نموده و پس از انجام کار، مسئولیت های واگذار شده را بازیابی، نظارت و بررسی نموده و معلم یاران را نسبت به کاستی های احتمالی راهنمایی نماید. بدین ترتیب ضمن استفاده از وقت، نسبت به کنترل کلاس و مدیریت کلاس تلاش نموده است.

کلید واژه ها: کلاس چند پایه، مشکلات کلاسهای چند پایه، معلم یار.

یکی از شرایط ویژه که در آن معلمان به مقتضای شرایط می بایست کار یاددهی - یادگیری را به پیش ببرند ، وجود مدارس کوچک با کلاسهای چند پایه است . در این مدارس تعداد دانش آموزان کم بوده و این مدارس در نقاط دور افتاده تشکیل می شوند . تنوع پایه های تحصیلی ، کوچک بودن محیط کلاس ، نبود مواد آموزشی و تجهیزات آموزشی و پرورشی از جمله مشکلات و شرایطی است که در این گونه محیط های آموزشی حکم فرماست و با وجود این شرایط انتظار می رود که پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و عملکرد آموزشی معلم و فرایند یادگیری در این مدارس همانند سایر مدارس به پیش برود . در عین حال در مدارس چند پایه محاسنی نیز وجود دارد که در مدارس عادی کمتر به چشم می خورد : از جمله وجود احساس مشارکت پذیری نزد دانش آموزان ، حضور شاگردان پایه ی بالاتر برای تعامل در یاددهی دانش آموزان پایه ی پایین تر در کلاس ، امکان برقراری ارتباط بیشتر بین معلم و دانش آموزان با همدیگر و خلاصه در مجموع این مدارس دارای محاسن و محدودیت هایی هستند که شناخت آنها قبل از شروع فرایند یاددهی - یادگیری برای معلمان چند پایه امری ضروری است . بنابراین معلم چند پایه می بایست از نوعی مهارت یا قابلیت با عنوان مدیریت آموزشی کلاسهای چند پایه برخوردار باشد تا بتواند متناسب با شرایط مدرسه خوی و سطح انتظار آموزش و پرورش کار تعلیم و تربیت را به پیش برد .

پس نیازها ، خواستها و مشکلات موجود ما را برآن می دارد که برای کاهش معضلات و افزایش کیفیت یادگیری و کاهش نابرابریهای تحصیلی گامهای جدی تری بر داریم و اعمال مدیریت آموزش این کلاسها چگونه باید باشد تا بتواند تا در فرایند یاددهی - یادگیری - یادگیری دانش آوزان مؤثر باشد . با توجه به اهمیت نکات ذکر شده در این مقاله سعی شده ضمن پرداختن به مباحث مدیریت کلاسهای چند پایه ، اهداف این کلاسها و راهکارهای مناسب جهت اداره ی این کلاسها به سوالات زیر پاسخ داده شود:

۱- کلاس چندپایه یعنی؟

۲- مدیریت کلاس چندپایه یعنی؟

۳- نحوه ی اداره ی کلاسهای چند پایه یعنی ؟

تعاریف چند پایه :

تدریس چند پایه به نوعی از تدریس در آموزش ابتدایی اطلاق می شود که در آن دانش آموزان چند پایه در یک کلاس توسط یک معلم آموزش داده می شوند . (ایان برچ ، ۱۳۷۹) و یا اینگونه می توان تعریف کرد که منظور از آموزش چند پایه ، موقعیتهایی است که در آن ها دانش آموزانی که از نظر سن و توانایی متفاوت هستند همه در یک کلاس آموزش می بینند .

تاریخچه

کلاس های چند پایه قدمتی به طول آغازتعلیم و تربیت درمکتب خانه ها دارد که درآن دانش آموزان از ۶سالگی تا ۵۰سالگی وازهرسطح، زیرنظریک فرد آموزش وتعلیم می دیدند گروهی درحال فراگرفتن قرآن بودندگروهی درحال آموختن گلستان سعدی و...اما ظهور کلاس های چند پایه در آموزش و پرورش رسمی، کلاس های ۶پایه تا سال ۱۳۴۵ رواج داشت واز مهرماه ۱۳۴۵سیستم آموزش ابتدایی جدید۵ ساله به مورداجرا گذشته شد. بر پایه آمارهای نظام آموزش و پرورش ایران در حدودیک میلیون دانش آموزدر کلاس های درس چند پایه مشغول به تحصیل هستند. که در حدود ۴۸۰۰۰ کلاس چند پایه را شامل می شودکه این مقدار ۱۶درصد از کل کلاس های ابتدایی کشور را تشکیل می دهد . بیشترین آمار کلاس های چند پایه به استان سیستان و بلوچستان با ۳ هزار و ۸۹۹ کلاس درس اختصاص دارد. طبق آمار وزارت آموزش و پرورش در مهر ماه ۸۳ میزان ۴۹/۸ درصد از کلاس های درس مقطع ابتدایی در شهرها و ۵۰/۲ درصد از کلاس های درس در روستاها دایر بودند که از این تعداد ۳۱/۹ درصد از کلاس های درس چند پایه بودند. جالب توجه اینکه کلاس های چند پایه فقط در روستاها دایر نیستند، بلکه در پایتخت نیز تعداد از این قبیل کلاسها چشمگیر است. در شهر تهران بیش از ۳۵ کلاس چند پایه و در شهرستان های استان تهران ۳۷۵ کلاس چند پایه وجود دارد. این کلاس ها در کشورهای توسعه یافته (مانند مرزهای شمالی استرالیا ۴۰ درصد ، سوئد ۳۵ درصد ، ویز انگلستان ۳۰ درصد ، فرانسه ۲۲ درصد و نروژ) نیز وجود دارد با این فرق که عملکرد آن ها بسیار خوب است اگر چه بسیاری از کشورهای در حال توسعه این کلاس ها و مدارس را دارند ولی فاقد مواد آموزشی ، معلمان آموزش دیده ، نظارت و کتاب درسی مخصوص هستند و برای اداره ی دانش آموزان از سنین مختلف و سطوح مختلف آموزشی آمادگی کافی را ندارند

علل و شرایط وجود کلاسهای چند پایه در روستاها:

۱- پراکندگی روستاها و عوامل خاص جغرافیایی .

۲- کمبود جمعیت به طور اعم و کمبود تعداد دانش آموزان واجب التعلیم در بعضی روستاها به طور اخص .

۳- وجود مسائل و اشکالات متعدد مالی و اقتصادی و کشاورزی در روستاها

۴- استفاده از وجود اطفال لازم التعلیم در امور کشاورزی ، دادمرداری ، قالی بافی و غیره به منظور امرار معاش خانواده .

۵- فقدان ، کمبود و یا نامناسب بودن راههای ارتباطی بین روستاها و شهرها

۶- اظهار بی تفاوتی برخی از خانواده های روستایی به علت تجربه تلخ از بیهودگی تحصیلات ابتدایی و عدم کارایی آن در زندگی روزمره آنان و نبودن امکانات ادامه تحصیل در دوره راهنمایی .

۷- عدم موافقت بیشتر خانواده های روستایی به تحصیل دختران ؛ بویژه در مدارس که اجبار به اختلاط دانش آموزان دختر و پسر باشد .

۸- فقدان یا کمبود انگیزه های قبول خدمت برخی از معلمان در روستاهای کم جمعیت و فاقد امکانات اولیه زندگی .

۹- کمبود اعتبارات و معلم کافی برای کاهش تعداد دانش آموزان قابل قبول برای گشایش مدارس جدید و یا کاهش تعداد پایه های یک مدرسه.

۱۰- عدم استقبال عموم مردم روستا از تعلیم و تربیت کلاسیک به علت فقر بینش و پایین بودن آگاهی های فرهنگی و اجتماعی.

مسایل اساسی در کلاس های چند پایه :

۱- نیروی انسانی :

در کلاس چند پایه ، معلم علاوه بر تدریس محتوای آموزشی ۳۰ کتاب درس (۱۳۲ ساعت تدریس در هفته) امور اداری ، متصدی امور دفتری ، وظایف مربی بهداشت ، معلم ورزش و... را برعهده دارد.

۲- الگوی آموزشی:

بی توجهی به آموزش چندپایه به دلیل احاطه به الگوی فعلی آموزش (تک پایه) .

برای این که آموزش چند پایه از قید و بند های نظام فعلی آزاد شود و زمام امور را به عنوان یک روش آموزش معتبر در دست بگیرد . نیازمند تغییر الگو است . الگویی که در مبانی آموزشی ، فلسفی ، اجتماعی و روان شناسی آموزش و پرورش تغییر پایدار ایجاد کند . ناهماهنگی مدارس و کلاس ها را به رسمیت بشناسد و به آن بها دهد . نقش و جایگاه معلم را از آموزش دهنده به راهنما و تسهیل گر تغییر دهد . دستاورد چنین الگویی می تواند اصلاح سازماندهی برنامه درسی ، بهبود راهبردهای یاددهی یادگیری ، تهیه و تولید مواد آموزشی اصلاح شیوه های ارزشیابی و تغییر نقش معلم با توجه خاص به تربیت معلم و ... باشد.

۳- آموزش :

معلمان فارغ التحصیل مراکز تربیت معلم هم برای تدریس در این کلاس ها ، آمادگی ، اطلاعات و تجربیات مناسب ندارند و آموزش قبل از خدمت که زمینه ساز تجربه عملی و تفکر جدی درباره تدریس چند پایه باشد برخوردار نیست . معلمان برای کلاس های یک پایه آموزش می بینند در کلاس های چند پایه تدریس می کنند که عیر قابل قبول است و مخصوصاً از افراد در دسترس (سرباز معلم) برای اداره کلاسها استفاده می شود.

۴ - سازماندهی برنامه درسی :

برنامه درسی به صورت غیر قابل انعطاف و پایه محور ، مشکل مهم دیگری است که در آموزش چند پایه وجود دارد . بسیاری از کشورها در این زمینه به طراحی یک مدل ایده ال و اصلاح مدل های واقعی موجود خود پرداخته و به عوامل موثری همچون انعطاف پذیری ، ادغام در آموزش ، تلفیق برنامه درسی براساس موضوعات خاص ، مشارکت متخصصان برنامه درسی با معلمان ، مدیران و والدین و حتی خود دانش آموزان توجه کرده اند .

(به عنوان مثال در فلپین طرح برنامه درسی ماریچی (استانی) در چین گروه بندی موضوعات ، در اندونزی انعطاف پذیری در برنامه درسی ، در مالزی برنامه یکسان اجرا و براساس توانایی ها و مهارت های دانش آموزان تدوین و ارایه می شود .)

پس آموزش مطالب و مفاهیم یکسان با کلاس های عادی ، در زمان کم با حجم زیاد و کمبود امکانات برای معلمی که معمولاً تجربه زیادی ندارد و آموزش خاصی در این زمینه ندیده است و به منابع و مواد مرجع ، آموزش های ضمن خدمت و مشارکت در جمع معلمان دسترسی ندارد معلم را به وادی آزمایش و خطا سوق می دهد.

۵- موقعیت جغرافیایی ، اقتصادی ، فرهنگی کلاس های چند پایه :

اکثر کلاس های چند پایه (۳۰درصد کلاس های روستایی) در مناطق محروم روستایی قرار دارد ، مناطقی با جمعیت کم ، کمبود امکانات ، مشکلات اقتصادی با تفاوت های زبانی و گویش های محلی و نیازمند به حضور کودکان در صحنه کار و تلاش . (مسئله دو زبانی)

۶- وقت :

کمبود وقت ، یکی از مشکلات و اکثر سوال های معلمان چندپایه این است که اظهار می دارند با کمبود وقت مواجه هستیم . حق دارند چون که بر اساس استاندارد های جهانی آموزش و پرورش مدت آموزش به طور متوسط ۳۱۱ دقیقه در روز است . در مدارس ابتدایی کشور ما در حدود ۲۴۰ دقیقه در روز است این مدت زمان برای هر پایه در کلاس ۵ پایه به طور متوسط ۵۰ دقیقه ، چهار پایه ۶۰ دقیقه ، سه پایه ۸۰ دقیقه و دو پایه ۱۲۰ دقیقه است .

اهداف آموزش چند پایه ای :

۱- فراهم کردن دوره ی کامل آموزش ابتدایی ، با افزایش میزان دستیابی به آن در مناطق روستایی کم جمعیت .

۲- تداوم خدمات آموزشی در شهرهای کوچک که با کاهش شمار دانش آموزان روبرو هستند .

۳- استفاده ی بهینه از منابع محدود .

۴- بهبود کیفیت و سودمندی آموزش .

۵- جلوگیری از ترک تحصیل دانش آموزان در مناطق روستایی کم جمعیت .

فواید آموزش چند پایه :

۱- آموزش چند پایه روش کارآمد و سودمندی برای ارائه ی آموزش بنیادی در مناطق کم جمعیت است.

۲- شواهد گویای آن است که در زمینه های ریاضی ، زبان و علوم، آموزش چند پایه ای سبب پیشرفت دانش آموزان می شود .

۳- دانش آموزان دختر از این طریق دسترسی بیشتری به فضاها و امکانات آموزشی پیدا می کنند .

۴- دانش آموزان در این روش یاد می گیرند که چگونه یاد بگیرند و چگونه یاد بدهند .

۵- باعث بوجود آمدن تعامل گروهی در بین دانش آموزان می شود .

معایب و مشکلات کلاسهای چند پایه :

معلمان برای تدریس در کلاسهای چند پایه با مسایل و مشکلات متفاوتی روبرو هستند که این مشکلات تأثیر بسیاری بر فعالیتهای آموزشی و چگونگی به ثمر رسیدن آن دارد . در اینجا به قسمتی از مشکلات اشاره می شود:

• برنامه ریزی دروس ، پیچیده و وقت گیر است .

• مدارس چند پایه شانس کمتری برای دسترسی به معلمان متخصص مثل معلم هنر و ورزش و ... دارند .

• وظایف اداری در مدارس چند پایه بیشتر می باشد که همه ی آنها بر عهده ی معلم بوده و این کارها و انجام آنها بیشتر اوقات بر زمان برنامه ریزی و اجرای تدریس مؤثر اثر می گذارد .

کمبود وقت :

مسأله کمبود وقت در صدر مسایل کلاسهای چندپایه قرار دارد . آنچه به عنوان یک مشکل اساسی معلم کلاس چندپایه با آن روبرو است این است که واقعاً با این کمبود وقت چه کند . دراین گونه کلاس ها معلم باید بتواند زمان را متناسب بین پایه ها تقسیم کند (رئوف ضیایی ۱۳۶۸) .

کم تجربگی در نحوه تدریس و اداره کلاس چندپایه :

آمارهای موجود نشان می دهد تقریباً تمام معلمان کلاس های چند پایه بر اساس علایق ، یا داشتن تجربه در کلاس های چند پایه روانه اینگونه مدارس نمی شوند . در نتیجه وقتی وارد کلاس می شوند ، دچار سر در گمی و یأس و ناامیدی

می شوند. از اداره و کنترل کلاس ها عاجز هستند . از شیوه های اداره کلاس چند پایه و هم چنین روش های تدریس آگاهی ندارند .

ترکیب سنی و جنسی دانش آموزان دختر و پسر در یک کلاس :

مشکلات ناشی از اختلاط دانش آموزان بخصوص در سنین بالا مستلزم کنترل خاص و توانایی های نظارت و رهبری همه جانبه معلم است . مخصوصاً در کلاس هایی که چند پایه نامتجانس از نظر سنی و جنسی آموزش می بینند ، کوچکترین غفلت معلم سبب درگیری دانش آموزان و گاه منجر به درگیری های خانوادگی می شود و در این کلاس ها چون سن و جنسیت دانش آموزان متفاوت است ، معلم باید با توجه به آن تفاوت ها با هر یک از گروهها ، رفتار خاصی را داشته باشد ، از جمله تنبیه و تشویق در این کلاس هاست و با دانش آموزان ۷ ساله نمی توان همان برخوردی را داشت که با دانش آموزان ۱۲ الی ۱۳ ساله داریم .

کوچکی فضای آموزشی :

در مدارس چند پایه کوچکی فضای آموزشی سبب می شود معلم نتواند از انجام کارهای گروهی در کلاس استفاده کند . امکان رعایت مسایل بهداشتی از قبیل : توجه به دید چشم ، رعایت قد ، شنوایی و غیره در فضای کوچک وجود ندارد . از وسایل آموزشی در یک اتاق کوچک نمی توان بخوبی استفاده کرد زیرا سبب حواس پرتی بقیه ی پایه ها می شود .

کمبود تجهیزات آموزشی و بهداشتی :

کمبود وسایل آموزشی شاید در مدارس شهری هم زیاد باشد اما در مدارس روستایی بویژه در مدارس چند پایه تأسف انگیز است . بعضی از مدارس روستایی حتی میز و صندلی و تخته سیاه مناسب که از اولین نیازهای یک مدرسه است برخوردار نیستند . حیاط مدرسه خاکی و نامناسب است . هیچ گونه وسیله ورزشی ندارند . کتابخانه ، نمازخانه ندارند . اکثر این مدارس فاقد دستشویی ها و آبخوری های مناسب و استاندارد هستند .

نداشتن کتابخانه مناسب :

در کلاس چند پایه دسترسی به مواد آموزشی به مراتب مهمتر از کلاس تک پایه است . در بسیاری از مدارس روستا کتابخانه وجود ندارد و اگر وجود داشته باشد قابل استفاده در آموزش برای آموزگار نیست . در کلاس های چند پایه باید کتابخانه کوچکی وجود داشته باشد که دارای کتابهای تقویتی و غنی کننده آموزشی باشد . آموزگار با کتابها و ابزارهای مناسب می تواند یک گروه را به انجام کاری مستقل بگمارد و برای گروه دیگری که نیازمند راهنمایی و سرپرستی بیشتر است وقت بیشتری را بگذارد.

نحوه ی مدیریت در کلاسهای چندپایه :

مدیریت در آموزش چند پایه ضروریات توجه به پارامترهای مربوط به مدیریت کلاس ، از ضرورت ها می باشد که در اینجا به مواردی اشاره شده است :

الف) دانش آموزان را با احترام صدا کنید :

در خطاب شاگردان با عناوینی چون « آقا » یا « خانم » می تواند انتظارات مشابهی را ایجاد کند که از طریق فرد نیز برآورده خواهد شد . هنگامی که دانش آموزان را با این عناوین خطاب می کنیم ، احساس بزرگتر کردن و بالغ شدن در آنها ایجاد می شود . دانش آموزان قادرند این حقیقت را بفهمند که بزرگ گرفته شدن ، با خود مسئولیتها را بر عهده دارد . آنها تلاش می کنند آن احترام و اعتقاد معلم را حفظ نموده و یا دوباره احراز نمایند از آن پس بیشتر به صورت رشد یافته و بالغ رفتار خواهند کرد ، در نتیجه کمتر دست به عمل خلاف خواهند زد .

ب) نام دانش آموزان را به خاطر بسپارید :

نام دانش آموزان را سریع یاد بگیرید . این کار یک الزام و ضرورت است . بسیاری از روشهای مدیریت کلاس و نیز روشهای تدریس با داشتن نام دانش آموزان کامل می شود . این امر موجب می شود که دانش آموز حتی وقتی که به وی نگاه نمی کنید ، بتوانید مورد خطاب قرار دهید و وی را به جریان مباحث کلاس برگردانید . رفتار چند روز اول معلم در کلاس ، میزان تسلط معلم و این که دانش آموزان بفهمند تا چه حدی می توانند با معلم کنار بیایند . برای برقراری نظم و ترتیب در بقیه ی سال تحصیلی امری قطعی و تعیین کننده است .

پ) مسئولیتها را واگذار کنید :

دانش آموزان در قبال رفتارشان هر چه بیشتر احساس مسئولیت کنند ، نیاز کمتری به اعمال مدیریت از سوی معلم خواهند داشت . بنابراین معلم به هر دلیلی جز به بهانه ی محدودیت زمان و انرژی جهت مدیریت کلاس می بایست به تعداد دانش آموزان مسئولیت پذیر بیفزاید .

همچنین مسئولیت دادن باید از مسئولیتهای کوچک و کم اهمیت شروع شود و پس از آنکه دانش آموز از خود قابلیت ایفای مسئولیت را نشان داد ، مسئولیتهای مهمتری به وی واگذار گردد و دانش آموزانی که از مسئولیت پذیری بالایی برخوردارند ، کمتر نیاز به برقراری نظم خارجی از سوی معلم دارند .

ت) عقب بایستید و به دیگران فرصت دهید .

ث) آرام ، خونسرد و حرفه ای عمل کنید .

ج) قانون را اجرا کنید ، دلیل تراشی را نپذیرید .

ح) تفاوتهای فردی و ویژگیهای خاص دانش آموزان را در نظر بگیرید .

مدیریت زمان :

معلمان چندپایه بدلیل دارا بودن نقش چندگانه ی خود که در هر ساعت درسی می بایست ایفا نمایند از حساسیت زیر برخوردارترند ، یعنی ارزش زمان در کلاسهای چندپایه به چند برابر نسبت به کلاسهای عادی مبدل می شود . صرف وقت دقیق زمان در این کلاس از خدمات آموزشی استفاده نمایند . در کلاس چندپایه معلم می بایست کنترل کلاس و نظارت بر فعالیتهای درس پایه های مختلف را بر عهده داشته باشد . به خاطر کمبود وقت در کلاس معلم گاهی احساس می کند ساعات دیگری علاوه بر ساعات رسمی در هفته را می بایست به دانش آموزان اختصاص دهد و این کار اگر تداوم یابد معلم خود و دانش آموزان را خسته نموده و شاید نتایج مطلوبی در بر نداشته باشد .

و از استفاده ی درست از زمان در ساعات رسمی کلاس می تواند کار تعلیم و ترتیب را به سامان برساند به گونه ای که نیاز به صرف وقت خارج از برنامه نباشد . مدیریت اوقات معلم به معنی مسلط بودن و کنترل زمان کار در کلاس است نه اینکه زمان معلم را تحت کنترل خود در آورد .

در کلاسهای چند پایه که معمولاً یک کلاس به عنوان محور مطرح می باشد و معلم در آن ساعت برای آن کلاس تدریس ارائه می دهد وقت بیشتری در آن ساعت صرف می کند و ما بقی پایه ها برنامه عملی - تمرین خود را انجام می دهند .

معلم چند پایه از معلم یاران به نحوی استفاده می کند که ناظر بر فعالیتهای دانش آموزان باشد . یعنی زمانی را که او برای یک پایه تدریس صرف می کند . معلم یاران به کمک معلم کلاس آمده و کار نظارت و همیاری را برای هم شاگردیهای خود انجام می دهند و بعد در فرصتی مناسب گزارش آن نظارت را از معلم یاران دریافت و توصیه های ضروری و رهنمودهای لازم ارائه می دهد .

مدیریت موفق کلاس تنها زمانی امکانپذیر است که معلم اهداف روشن و متناسبی را برای خود ترسیم کرده و در کلاس مراقبتهای لازم و کافی را برای دستیابی به آن اهداف از پیش تعیین شده بعمل آورد . این تنها راهی است که بتوان بین کارهای روزمره از یک سو و ترقی و کسب رضایت شخصی از سوی دیگر ارتباط و پیوند برقرار کنیم .

در کلاسهای چند پایه برنامه ، همان طرح آموزشی است که معلم می بایست تهیه کرده باشد که در یک جلسه کلاس هر یک از پایه ها چه سهمی دارند ، معلم برای هر یک چه نقشی ایفا می کند . معلم باید مراقب باشد اتفاقاتی که در کلاس ناخواسته رخ می دهد و او را از پرداختن به طرح آموزشی دور می کند حتی الامکان نادیده گرفته و وقت خود را صرف طرح آموزشی نماید مگر اینکه رویداد در جهت تعلیم و تربیت دانش آموزان باشد .

بخشی از مدیریت زمان از طریق تفویض اختیار امکانپذیر است . در کلاسهای چند پایه معلم می تواند بخشی از وظایف خود را به یکی از معلم یاران هر پایه تفویض نموده و سپس از انجام کار مسئولیتهای تفویض شده را بازاریابی ، نظارت و بررسی نموده و معلم یاران را نسبت به کاستی های احتمالی راهنمایی نماید . بدین ترتیب ضمن استفاده از وقت ، نسبت به کنترل کلاس و مدیریت کلاس تلاش نموده است .

انتخاب کمک آموز کاریا معلم یار :

معلم می تواند از نیروی برخی از دانش آموزان در جریان آموزش یاری بگیرد تا بتواند وقت آزاد خود را بیشتر صرف تدریس فعال به کلاس های محور بنامید. واگذاری مسئولیت به این افراد باید کاملاً دقیق و حساب شده صورت گیرد و حتماً تحت نظارت معلم همکاری کنند.

در انتخاب معلم یار رعایت موارد به شرح زیر کاملاً ضروری است:

- ۱- همیشه یک نفر به عنوان « معلم یار » باقی نمی ماند، زیرا به علت خصوصیات سنی اولاً احتمال اعمال نظر و خصومت فراوان است و ثانیاً : خود دانش آموز ممکن است از تحصیل عقب بماند.
 - ۲- با واگذاری مسئولیت به دانش آموز توانا « در صورت وجود صلاحیت اخلاقی » حس قبول و انجام مسئولیت در همه تقویت می شود و از ستاره شدن بی مورد یک فرد جلوگیری به عمل می آید.
 - ۳- دانش آموز از تعادل روحی در حد سن خودش برخوردار باشد.
 - ۴- در بین دانش آموزان نفوذ معنوی داشته باشد.
 - ۵- اولیای دانش آموز به انجام کمک رضایت بدهند.
 - ۶- دانش آموز از استعداد، توانایی، و بهره گیری هوشی نسبتاً بالایی برخوردار باشد.
 - ۷- دانش آموز از نظر پیشرفت تحصیلی و مسایل رفتاری، نمونه ای از نظم و انضباط باشد.
- کاربرد برخی روشهای تدریس در کلاسهای چند پایه:

روش سخنرانی :

روش سخنرانی مختص کلاسهای پرجمعیت است و این روش در نظامهای آموزشی سابقه ای طولانی دارد. ارائه ی مفاهیم بطور شفاهی از طرف معلم و یادگیری آنها از طریق گوش کردن و یادداشت برداشتن از طرف شاگرد، اساس کار این روش را تشکیل می دهد. در فرایند تدریس با این روش تمام عوامل تحت کنترل معلم است او می تواند به هر ترتیبی که خود می پسندد درباره ی موضوع مورد نظر سخن بگوید و هر وقت لازم بداند آنرا پایان دهد. روش سخنرانی به علت اینکه روشی ارزان است، برای تدریس در کلاسهای چند پایه مناسب است و با توجه به موقعیتهای زمانی و مکانی و مجموعه ی تجهیزات، روش سخنرانی بسیار انعطاف پذیر است و همچنین این روش سبب تقویت اجتماعی، علاقه، اعتماد بنفس و کاهش احساس تنهایی می شود.

روشی است که معلم بوسیله ی آن شاگرد را به تفکر در باره ی مفهومی جدید یا بیان مطلبی تشویق می کند. در این روش شاگرد تلاش می کند با کوششهای ذهنی، از معلوم به مجهول حرکت کند. این روش را روش سقراطی نیز گفته اند. روش پرسش و پاسخ به دلایلی چون: تقویت اعتماد بنفس شاگردان، ایجاد علاقه و تقویت تفکر خلاق در شاگردان، تقویت استدلال و قدرت اظهار نظر شاگردان، شرکت بیشتر دانش آموزان در بحث و فعالیتهای آموزشی و بیشتر شدن انگیزه ی فعالیت و تحقیق در شاگردان برای کلاسهای چند پایه مفید و موثر می باشد.

روش همیاری:

در اینجا دانش آموزان یاد می گیرند که با هم موفق می شوند و یا شکست می خورند و هر دانش آموز در اوقاتی به کمک نیاز دارد یا چیزی برای گفتن دارد، می تواند به کمک همکلاسیهایش تکیه کند. در چنین کلاس وظیفه ی معلم این است که کلاس را به گونه ای سازمان دهد که دانش آموزان احساس وابستگی مثبت به یکدیگر داشته باشند و این تصور حاکم باشد که هیچ یک از اعضای گروه نمی تواند موفق شود مگر اینکه تمام اعضا موفق شوند و این روش در کلاسهای چند پایه موجب تقویت قدرت مدیریت و رهبری فراگیران، موجب تقویت استدلال و قدرت اندیشه و عدم نیاز بیشتر به معلم در دانش آموزان می گردد.

روش حل مسئله:

این روش در حقیقت نوعی آماده کردن فراگیر است برای زندگی. زیرا زندگی یعنی مواجه شدن با مسایل و کوشش برای حل آنها. در این روش، فعالیتهای آموزشی به گونه ای تنظیم می شود که در ذهن فراگیر مسئله ای ایجاد شود و او علاقه مند شود که با تلاش خود راه حلی برای آن مسئله پیدا کند. روش حل مسئله ممکن است بصورت فردی یا گروهی اجرا شود. روش حل مسئله موجب ارتباط فعالیتهای مدرسه با زندگی واقعی شاگردان می شود و از نظر روانشناسی یکی از بهترین روشهای تربیتی برای ایجاد تفکر علمی در شاگردان است و باعث برانگیختن علاقه ی طبیعی شاگردان به درس می شود. با ایجاد مسئله در ذهن دانش آموزان، معلم تنها به عنوان راهنما بوده و دانش آموزان خود به دنبال راه حل مورد نظر می روند. در نتیجه معلم وقت بیشتری را جهت رسیدگی و تدریس به سایر پایه ها دارد.

روش آزمایشی: روش آزمایشی فعالیتی است که در جریان آن شاگردان عملاً با بکار بردن وسایل و تجهیزات و مواد خاصی در باره ی مفهومی خاص تجربه کسب می کنند. و با توجه به این که درسهای پایه های ابتدایی اکثراً با همدیگر ارتباط دارند، در نتیجه انجام آزمایشها با استفاده از امکانات موجود برای یک پایه، ممکن است پایه های دیگر همان موضوع درسی را در کتاب درسی خود داشته باشند و این کار ممکن است موجب یادآوری برای پایه های بالا و موجب آشنایی مختصر پایه های پایینتر گردد.

نکاتی چند برای بهینه کردن آموزش چندپایه ای :

- استفاده از طرح درس مناسب.
- استفاده از روشهای مختلف اداره کلاس چند پایه .
- تقسیم مسئولیت ها بین دانش آموزان.
- استفاده از کتابها و تمرینات خودآموز ، کارتها و لوحه های آموزشی.
- تقسیم مناسب زمان بین پایه ها.
- آموزش توسط همسالان (استفاده از معلم یار در یاددهی به دانش آموزان) .
- فراهم ساختن محیط مناسب وفعال برای یادگیری.
- استفاده از چندتخته سیاه در کلاس.
- سازماندهی دانش آموزان برای خودآموزی .
- و...

شیوه های اداره کلاسهای چندپایه :

این که معلم چه شیوه های ارایه ای را برمی گزیند به موضوع درس،شخصیت آموزگارو دانش آموزبستگی دارد.ازمیان این شیوه هائی توان برخی رایادآورشدازجمله:

الف) طریقه محوری (ارایه موضوع های ناهمانند) :

دراین روش برای هرپایه درس معینی پیش بینی می شود به طریقی که حداکثر۳ گروه از دانش آموزان بازمان تعیین شده با معلم کارکنند.برای گروههای دیگردروسی معین می شود که به تعامل کمتری نیازدارند.برای مثال معلم بایک گروه علوم کارمی کنند درحالی که گروههای دیگر به انجام کارهنری، نوشتن انشا ،خط وتمرین ریاضی می پردازند دراین روش چون اساس کار معلم در هر ساعت بایک یا دو احتمالاًسه گروه می باشد وگروههای معینی در محور کار قرار می گیرند ، روش محوری نامیده می شود.

ب) طریقه گروهی(ارایه موضوع های همانند) :

شیوه دیگری که می توان در تدریس کلاسهای چند پایه به کار گرفت، تدریس درس و موضوع واحد است، در یک جلسه درس به کلیه پایه های موجود در یک کلاس درس که به روش گروهی یا یک موضوعی و یا دروس همسان نام گذاری می شود یک موضوع ارائه می شود، مثلاً در یک جلسه درسی به تمام پایه های ریاضی ارائه می شود.

محاسن شیوه گروهی در اداره کلاسهای چند پایه:

۱- از وسایل آماده شده برای تدریس ، برای چند پایه می توان استفاده کرد . بدین طریق هم در وقت و هزینه صرفه جویی می شود و هم بر مفید بودن تدریس می افزاید.

۲- با این روش می توان دانش آموزانی که در بعضی از دروس عقب مانده گی دارند در پایه ی پایین تر قرارداد تا عقب مانده گی جبران شود و دانش آموزانی که پیشرفته هستند از درس سطح بالاتر استفاده کننده در این روش می توان از روش آموزش تاحد تسلط استفاده کرد که از روشهای جدید آموزشی بسیار فعال و موثر دریادگیری است.

۳- تدریس موضوع همانند در یک جلسه درسی به تمام پایه ها شانس توجه به همه پایه ها را به یک نسبت افزایش می دهد. زیرا زمینه ی کار معلم در محدوده ای است که هم دانش آموزی تواننده قسمتی از نکات مورد علاقه اش گوش دهد و هم معلم فرصت رسیدگی بیشتر به پایه ها را پیدامی کند.

ج) شیوه مشترک محوری و گروهی :

در این روش بعضی از دروس به طور گروهی و بعضی به طور محوری تدریس می شود. آن چه مهم است این که معلم طوری برنامه ریزی کند که بتواند از هر روش مدتی استفاده کند و پس از ارزیابی از پیشرفت کار روش خود را انتخاب نماید (رئوف رضایی) .

نقش و وظیفه ی معلم چند پایه :

در تعیین وظایف و نقشهای معلم چند پایه روشن می شود که بیشتر بحث مربوط به این موضوع، به نقشها و وظایف معلم در کلاس درس، مدرسه و اجتماع مربوط نمی شود، بلکه با ویژگیهای کلی تری که هر معلم با خود به محیط کارش می آورد، مرتبط است.

این ویژگیهای کلی تر عبارتند از:

- ایثار، صلاحیت و تعهد .
- مهارت در زبان رایج آن اجتماع .
- داشتن مهارتهای بسیار پیشرفته در برقراری ارتباط .

• مدیریت کارآمد و اثربخش در کلاس درس .

برخی دیگر از وظایف و نقشهای معلمان چند پایه به شرح ذیل می باشد:

به عنوان معلم :

وظیفه ی اصلی معلم چند پایه، آموزش دانش آموزان از طریق انتقال دانش، ایجاد مهارت‌ها و القای ارزشها و نگرشهای مطلوب به آنهاست. معلم باید همه فن حریف باشد تا بتواند با استفاده از راهبردهای مختلف، یادگیری را برای تمام دانش آموزان کلاس معنادار و موثر سازد، بدون اینکه نگران تفاوت‌های فردی دانش آموزان باشد .

به عنوان تسهیل کننده :

معلم باید بتواند تفاوت‌های فردی دانش آموزان را تشخیص دهد، آنها را به یادگیری تشویق کند و با استفاده از مواد آموزشی آنها را هدایت کند. معلم باید بتواند این کارها را در تمام دروس و برای دانش آموزان تمام پایه ها انجام دهد.

معلم باید هم ارائه دهنده ی دانش و هم تسهیل کننده ی یادگیری باشد و میزبان یادگیری را هم در کل گروه دانش آموزان و هم در فرد در آنها افزایش دهد.

به عنوان رابط اجتماع یا شخص مرجع :

معلمان چند پایه به دلیل تحصیلات و شغلشان، در جوامع محلی هم از دیدگاه دانش آموزان و هم از دیدگاه والدین از موقعیت مهمی برخوردار هستند. بنابراین معلم چند پایه رابط اصلی مدرسه و اجتماع است. بسیاری از موقعیتهایی که مدارس چند پایه در آن قرار دارند به گونه ای است که برای بهبود کیفیت خدمات آموزشی مدارس چند پایه، همکاری و تعاون اجتماع محلی مورد نیاز است. این همکاری ممکن است مشارکت اجتماع را در فعالیتهای مختلف مثل ساخت و نگهداری کلاسها، تهیه ی وسایل کمک آموزشی و ایفای نقش به عنوان معلم یار (معلم نیمه حرفه ای) شامل شود.

- به عنوان مشاوره و مدد کار اجتماعی

- به عنوان برنامه ریز

- به عنوان ارزشیاب

- به عنوان کنترل کننده کیفیت

- به عنوان طراح مواد آموزش

نتیجه گیری:

مطالب مطرح شده حاکی از آن است که اگر مدیریت کلاسهای چندپایه خوب انجام شود، نتایجی برابر یا گاهی بهتر از کلاسهای تک پایه بدست می آید.

کلاسهای چند پایه نوعی از کلاسها هستند که در آن دانش آموزان چند پایه در یک کلاس توسط یک معلم آموزش داده می شوند و هدف از مدیریت کلاسهای چند پایه، ایجاد نظم و آرامش و استفاده از کمترین امکانات با کارآمدی بیشتر و در کل ایجاد یک جو مطلوب آموزشی جهت دستیابی به اهداف یادگیری مورد نظر است.

کلاسهای چند پایه دارای محاسن و معایبی هستند که در اصل مقاله آورده شده است و عوامل مختلفی چون: کمی جمعیت، فقر اقتصادی، وجود برخی آداب و رسوم فرهنگی، موقعیت جغرافیایی مدرسه و... دلایل اولیه برای وجود کلاسهای چندپایه هستند. از عمده ترین مشکلات این کلاسها می توان به مسئله ی کمبود زمان اشاره کرد که این مشکل را می توان تا حدی از طریق تفویض اختیار به معلم یاران هر پایه برطرف نمود. در ضمن مقاله، نکاتی برای بهینه کردن آموزش چندپایه ای آورده شده است و همچنین شیوه های گوناگونی جهت اداره ی این کلاسها وجود دارد که از بهترین آنها می توان به شیوه ی محوری، شیوه ی گروهی و شیوه ی محوری-گروهی اشاره کرد. از روشهای تدریس در کلاسهای چند پایه می توان از روشهایی چون: سخنرانی، پرسش و پاسخ، آزمایشی و حل مسئله نام برد.

سخن آخر اینکه هر کودکی حقی برای آموزش و پرورش دارد و دسترسی به این حق از طریق مدیریت اثر بخش کلاسهای چندپایه و مدارس تک معلمی در مناطق دوردست ممکن است پس بیایید از طریق یادگیری شیوه های مدیریت و اداره ی بهتر کلاسهای چندپایه این حق را برای همه ی کودکان محقق سازیم.

منابع:

۱- سلطانی تهرانی، محمد، مشکلات کلاسهای چند پایه، انتشارات سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، ۱۳۷۶

۲- رئوف رضایی، رضا، برنامه ریزی، تدریس و اداره ی کلاسهای چند پایه، دوره ی کاردانی تربیت معلم، شرکت چاپ و نشر ایران، ۱۳۶۸

۳- برج، ایان ولالی مایک، تدریس چند پایه در مدارس ابتدایی، ترجمه ی پیوش، ۱۳۷۹

۴- جعفری، وزارت آموزش و پرورش، دفتر همکاری های علمی بین المللی ۱۳۷۹

۵- مثنو، جی. بی ویزیروالاس، جان، کتاب راهنما برای معلمان چندپایه، ترجمه ی علی زرافشان، انتشارات مدرسه، ۱۳۸۴

در این مقاله سه موضوع از مهارت های مدیران مدارس کوچک مورد بررسی قرار داده شده که به شرح ذیل می باشد
موضوع:

1- شیوه های مدیریت کلاس های چند پایه

2- طراحی آموزش و مدیریت زمان

3- تقویت بنیه علمی مدیر آموزگاران

الف: (شیوه های مدیریت کلاس های چند پایه)

مقدمه :

کلاس های درس محیط های اجتماعی قراردادی هستند که عناصر تشکیل دهنده آن به طور کامل ویژه و بی همتا هستند یعنی دانش آموزان ، معلمان و شرایط یادگیری در یک لحظه از زمان هرگز شبیه به هم نخواهد بود توقع همه این است که معلم به مثابه عنصر هوشمند (مدیر) کلاس درس و برنامه ریز این سیستم ، برنامه درسی کلاس خود را با توجه به شرایطی انتخاب کند در کلاس حاکم است و با خدمت گرفتن مجموعه ای مناسب از ابزارها ، وسایل و محتوا، کنش واکنشهای یاددهی و یادگیری را سازمان بخشد بدیهی است که هرگز دو کلاس در یک زمان واحد کاملاً شبیه هم نخواهند بود زیرا عوامل انسانی و شرایط یادگیری یکسان نیستند.

شیوه و قدرت مدیریت کلاس های چند پایه توسط مدیر آموزگاران در قالب توانایی ، دانایی ، و خلاقیت ظاهر می گردد و با مهارت های عجیب می شود که از شکل ساده تر آن یعنی مهارت فنی (یادگیر اصول و روشهای فنی کلاس داری) آغاز و پس (از گذر از مهارت های انسانی) یافته های علمی و تئوریهایی را که یادگرفته عملاً درس انسانها یعنی دانش آموزان و معلمان بکار ببرد) به مهارت ادراکی که حاکی از بینش فلسفه معلم نسبت به زندگی و تعلیم و تربیت است می رسد با توجه به این مطالب معلمان بر سکویی از باورهای بدیهی خود که رفتارهای آموزشی آنها را شکل می دهد ، ایستاده اند. پس با توجه به تفاوت های زمان و مکان و تفاوت های فردی معلمان چند پایه به تعداد این عزیزان شیوه اداره کلاس وجود دارد ولی آنچه مهم است که هر کدام از این عزیزان از چهار چوبی مشخص برای بهبود وضعیت موجود کلاس درس خود استفاده می کنند که در این مقاله بیشتر این چهارچوب ها برای راحتی کار در کلاس این عزیزان مدنظر خواهد بود .

اهمیت کلاس های چند و پایه و ضرورت آن :

در منطقه آموزشی ما یعنی منطقه زیویه بیش از ۹۶٪ کلاسها به صورت چند پایه اداره می شوند. یعنی از ۱۸۹ کلاس درس مدارس ابتدایی ۱۶۹ کلاس به صورت چند پایه دایر است و ۶۸٪ درصد مدارس این منطقه به صورت پنج پایه (یک آموزگار) اداره می شوند.

با بیان آمار فوق توجه به کلاس های چند پایه در این منطقه و در سطح استان ما بیشتر خودنمایی می کند ولی همچنانکه مستحضر هستید در خصوص شیوه ی اداره و مدیریت این کلاس ها اقداماتی ناچیز صورت گرفته که از جمله می توان (برگزاری همایش کلاس ها چند پایه در شهر بانه در سال ۱۳۸۵ و برگزاری همایش مدیرآموزگاران مدارس کوچک در اردیبهشت ماه ۸۷ در شهر سنندج) از آنجایی که کلاس های چند پایه جزئی از پیکره بزرگ آموزش و پرورش کشورمان می باشد تحقیقات در رابطه با مسائل و مشکلات مدیریت این کلاسها جای توجه و عنایت خاص است پس لازم است برنامه ریزان آموزشی نسبت به تجزیه و تحلیل مشکلات و جایگاه مدیران و نارسائیهای کلاسهای چند پایه اقدام اصولی و عملی به انجام رسانند.

با توجه به بررسی های به عمل آمد و با توجه به شرایط و امکانات موجود وجود کلاسهای چند پایه در ایران ضروری و حتمی است یعنی این کلاس ها طبق قانون اساسی در دورترین نقاط نیز باید دایر شود پس با توجه به اجبار موجود توجه و رسیدگی به وضعیت اداره این کلاس ها نیز اجباری به نظر می رسد که امید است در این خصوص بیشتر کار شود به هر حال بیان اهمیت موضوع این کلاس ها این را نشان می دهد که باید به نحوه مدیریت این کلاسها نیز توجه شود درذیل به تعدادی از مشکلات مدیر آموزگاران به صورت عموم اشاره خواهد شد.

مشکلات کلاس های چند پایه:

مشکلات این کلاس ها به دو صورت بوجود می آید.

1- مشکلات ناشی از برنامه ریزی نظام آموزشی تقریباً می توان گفت این مشکلات کلی است و همه کلاس های درس را در برمی گیرد و حل این مشکلات مثل (حجم کتابهای درس، متمرکز بودن برنامه درسی) در سطح کلان آن باید پی گیری کرد.

2- مشکلات واحد آموزشی (که منحصر به چند واحد آموزشی یا همه واحدهای آموزشی منطقه ای یا کل مدارس کوچک باشد). که شامل ...

الف: کمبود وقت و زمان در اداره این کلاس ها ۱۲۰ ساعت تدریس برای کلاس پنج پایه در هر دقیقه

ب: کمبود وسایل آموزشی مدرسه با توجه به کمبود سرانه این مدارس

ج: کم تجربگی بیشتر مدیران این مدارس در اداره کلاس ها

د: استفاده از سرباز معلمان برای اداره این کلاس ها

ه: اختلاف سنی ۱۰ سال در بین دانش آموزان پایه اول ۶ سال با پایه پنجم ۱۶ سال در یک کلاس

و: مدارس کهنه کپری برای این کلاسها (نداشتن نور کافی، فضای نامناسب از هر نظر)

ز: تفاوت های فردی دانش آموزان در این کلاس ها (دانش آموزان در سطح بسیار عالی با یک دانش آموز دیرآموز).به اجباری از یک برنامه درسی برای آنها استفاده کرد.

ح:و بسیاری از مشکلات دیگر مثل مساوی بودن حق این معلمان با حقوق معلم تک پایه،عدم انگیزه دانش آموزان،بی تفاوتی اولیا نسبت به وضعیت تحصیلی فرزندانشان و آگاه نبودن معلمان از روشهای اداره ی این کلاس ها و غیره...

شیوه ها ی اداره ی کلاس چند پایه

با توجه به مقدمه ای که در ابتدایی مقاله در مورد آن صحبت کردیم شیوه اداره کلاس های چند پایه خیلی متنوع و حتی غیرقابل تصور است هر معلم یک شیوه برای اداره کلاس که می توان شباهتی بین این کلاس ها ندید اما گفتیم هر معلم برنامه ای لازم دارد که بر اساس آن کلاس خود را اداره کند ارائه این برنامه و چهارچوب جهت تسلط بیشتر بر کلاس و بالا بردن کارایی معلم نیز از اهمیت زیادی برخوردار است که از هر نظر شباهت اداره کلاس های چند پایه را به هم نزدیک می کند که در ذیل به نمونه های آن اشاره می کنیم :

1: شیوه کلاس محوری:

در حال حاضر بیشتر معلمان بر اساس مشاهدات و بازدیدهایی که در سطح منطقه و کلاس ها همکاران به عمل آورده ایم از شیوه اداره این کلاس ها به صورت محور قرار دادن ۲ یا ۳ کلاس در یک ساعت استفاده می کنند و معلم مستقیماً و رودرو با این ۲ یا ۳ کلاس مشغول کار می شود و برای هر کلاس ۱۵ دقیقه وقت صرف می کند و ۲ کلاس غیر محور نیز مشغول دروسی چون انشا نویسی - نقاشی - خط ، تمرین ریاضی و که نیاز کمتری به نظارت مستقیم آموزگار دارد.

گفتیم شیوه اداره کلاس به صورت محوری در منطقه ما خیلی زیاد استفاده می شود هر چند لاجرم استفاده از این روش در کلاس های چند پایه (بخصوص پنج پایه) ضروری به نظر می رسد ولی معایب زیادی نیز دارد که استفاده از این شیوه اداره کلاس برای مدیران چند پایه را زیاد توصیه نمی کنیم به دلایل ذیل:

1- سروصدای دانش آموزان پایه غیر محور به عنوان یک عامل مزاحم به هنگام تدریس پایه های محور در نحوه اداره کلاس این عزیزان اختلال ایجاد می کند.

2- فعالیت های اضافی پایه های غیرمحمور به عنوان یک عامل مزاحم به هنگام تدریس پایه محمور می شود.

3- در کل کلاس از نظم خاصی برخوردار نخواهد بود.

4- معلم روی فعالیت دانش آموزان غیر محور نظارتی مستقیم ندارد و همین باعث کم کاری گروه غیرمحمور می شود.

5- کم شدن نظارت معلم روی بعضی از دروس باعث می شود که دانش آموزان فکر کند دروسی مانند انشا و هنر از اهمیتی چندان برخوردار نیستند و غیره.

با توجه به معایب فوق که به آنها اشاره کردیم و باز هم این شیوه اداره کلاس خیلی معمول و رواج و زیادی دارد آن هم به علت های زیادی که به تعدادی از آنها در ذیل اشاره می کنیم.

1- از نظر تقسیم زمان آموزگار مجبور است از این روش استفاده کند(زمان لازم را برای تدریس در اختیار داریم).

2- با توجه به استفاده از زمان از نظر جدول بودجه بندی دروس زیاد مشکل نخواهیم داشت.

3- گاهی دانش آموزان می توانند با استفاده از این روش دروس سال قبل را مرور کنند یا دروس سال آینده را بیاموزند (مثلاً معلم ریاضی پایه پنجم در کنار پایه چهارم تدریس می کند وقتی مساحت ذوزنقه را تدریس می کند خودبه خود دانش آموز پایه چهارم آمادگی برای یادگیری بهتر این مطلب درس را در سال آینده خواهد داشت و یا حتی آن را بیاموزد کما اینکه معلمان چند پایه خیلی وقت ها این مساله را بیان کرده اند در هنگام کار جدول ضرب پایه سوم گاهی دانش آموزان پایه دوم بهتر پاسخگو هستند).

4- آسانترین و راحتترین شیوه اداره کلاس برای اتمام دروس است.

2: شیوه اداره کلاس به صورت (تدریس ماده درسی واحد به صورت همزمان به تمام پایه ها) [۱]

در این شیوه معلم باید ابتدا مقدماتی را فراهم کند و مثلاً یک درس ریاضی را که ارتباط طولی با دروس پایه های دیگر را دارد انتخاب و همزمان مفاهیم را به صورت عمودی اهداف آن را استخراج می کند و همزمان در یک جلسه به دانش آموزان پایه های مختلف بدون جداسازی و قرار دادن یک گروه در محوریت و گروه دیگر در غیر محور به دانش آموزان ارائه دهد.

مثلاً درس دایره : دانش آموز پایه اول با شکل گردی آشنا شود و بتواند گردی بکشد - پایه دوم با اسم دایره آشنا شود و بتواند با وسایل مانند سکه دایره رسم کند - پایه سوم شعاع و قطر دایره را رسم کند - با پرگار دایره را رسم کند - چهارم به وسیله پرگار دایره رسم کند و قطر و شعاع دایره ای رسم کند و در مورد تعداد آنها بحث کند بتواند با طناب و خط کش محیط دایره را محاسبه کند - و در پایه پنجم دانش آموز بتواند با استفاده از عدد پی محیط و مساحت دایره را محاسبه کند اگر خوب توجه کرده باشید ارتباط طولی بعضی از دروس این توانایی را به معلم چند پایه می دهد که در

یک جلسه همزمان تمام پایه های کلاس را در محور کار قرار بدهد و بیشتر از آنچه که دانش آموزان لازم دارد بیاموزد مشکل اصلی این روش از چند نظر قابل بررسی است اول اینکه از این روش که روش گروهی و بسیار فعال است پایه اول و دوم و سوم تاریخ و مدنی و جغرافیا ندارند و این دو درس در پایه چهارم و پنجم زیاد مرتبط نیستند مهمتر از همه در تنظیم برنامه کلاسی مشکلاتی به وجود می آورد ساعت های دروس همخوانی ندارند.

از این روش وقتی به خوبی استفاده می کنیم که ابتدا از اول سال تحصیلی جدولی از مفاهیم کلیه دروس تهیه می کنیم که ارتباط عمودی در بین پنج پایه دیده شود دوم اینکه این مفاهیم اهداف مشترکی نیز داشته باشند سوم اینکه برنامه ای از فعالیت های هر یک از گروههای دانش آموزی تدوین شود.

مثلاً درس علوم بخش جانوران را در نظر بگیرید.

در پایه اول - آشنایی با حرکت جانوران - محل زندگی متفاوت - فایده بعضی از آنها

در پایه دوم - آشنایی با پوشش بدن محل زندگی، انواع جانوران فایده آنها و مقایسه آنها

در پایه سوم - نیازهای جانوران - رابطه محل زندگی با آب و هوا و غذا و طبقه بندی مهره داران.

در پایه چهارم - طبقه بندی جانوران بی مهره - محل زندگی - انواع انگلها

در پایه پنجم آشنایی با جانداران زنده - آغازیان - خصوصیات بعضی از جانداران که شبیه جانوران هستند با یادداشت این مفاهیم برای هر پایه یک فعالیت گروهی در نظر می گیریم تعدادی از برجسپ حیوانات مختلف می آوریم مثلاً در پایه اول جانورانی که در آب شنا می کنند و پرواز می کنند را در جدول های تهیه شده بچسبانند در پایه دوم آنها را که در صحرا زندگی می کنند و آنها را که در جنگل و غیر زندگی می کنند به جدول مربوط به خود می چسبانند و پایه سوم جدول مهره داران را با استفاده از برجسپ ها کامل کنند و خصوصیات آنها را بنویسیم در پایه چهارم در گروهی جدول مربوط به بی مهره ها را کامل کنند و عکسهای مربوط را در جای خود بچسبانند و در پایه پنجم به بررسی انواع قارچها و باکتریها و ویروس ها بپردازند ، با استفاده از میکروسکوپ و موارد کاری مشاهدات خود را یادداشت نمایند.

3: روش (تدریس مواد درسی مختلف با اهداف مشترک به چند پایه در یک زمان)

در روش قبلی ما یک درس را در نظر می گرفتیم و همزمان آن واحد درسی را به کل پایه ها ارائه دادیم اما در این روش که برنامه کلاسی را بیشتر مد نظر گرفته ما می توانیم دروس مختلف را که هدفهای مشترک دارند را در یک جلسه تدریس نمایم سپس مراحل اجرای به صورت مختصر به این قرار است.

الف : انتخاب مفاهیم درسی مختلف در پایه ها که دارای اهداف مشترک باشند.

ب: استخراج و نوشتن اهداف مشترک

ج: تدوین برنامه فعالیت های هر یک از گروههای کلاسی

مرحله ۱: در این روش معلم طبق برنامه کلاسی خود مفاهیم دروس را انتخاب می کند و می داند چه باید بگوید.

مثلاً اول ریاضی ترتیب اعداد

دوم: علوم جانوران در کجا زندگی می کنند.

سوم: اجتماعی رعایت نظم و قانون مقررات

چهارم: تاریخ و مدنی مدرسه خانه دوم ماست (نقش های مدرسه)

پنجم: علوم: ماشینها (ماشین ساده و)

مرحله ۲: هدف مشترک برای تدریس مفاهیم در یک زمان واحد را باید انتخاب کنیم (چون کدام از واحدهای درسی که بیان شد هدف کلی آن بیان شد ما نمی توانیم اهداف جزئی هر یک از دروس را استخراج و ارائه دهیم). هدف مشترک دروس فوق (بیشتر نظم و ترتیب - مرتب بود - رعایت مافوق و مقررات).

مرحله ۳: تدوین برنامه ای برای فعالیت های گروهی کلاسها - (مثلاً ترتیب دادن نمایشی که رعایت نظم و ترتیب به نفع ماست و برای پایه اول مهره های داده شود که به ترتیب آنها را در خانه صفر تا ۹ بچسبانند به صورت گروهی و آن را به گروههای دیگر جهت بررسی بدهند پایه دوم جدول محل زندگی جانوران در روی تابلو بکشند و به صورت نمایشی هر یک شکل یک جانور را نشان دهد و در محل خود بنشینند در پایه سوم نظر خود را به صورت گروهی در مورد نمایش کل کلاس ارائه دهند دانش آموزان پایه چهارم جدولی تهیه کنند از کارکنان مدرسه وظایف هر یک به صورت گروهی خلاصه در گروههای بیان خود بیان کنند علوم پایه پنجم در مورد نظم و مرتب بودن ماشینها فکر کنند و نظم کار ماشین ها را بیان کنند.

آموزش چند پایه در حقیقت تشکیل شده از فنونی است که به معلمان امکان هدایت یادگیری دانش آموزان با سطوح سنی متفاوت و توانایی های گوناگون را به صورت همزمان می دهد و این در حالی است که طبق بازدیدهای به عمل آمده اکثر معلمان این کلاسها از همان روشها آموزشی سنتی موجود در کلاس های تک پایه آنها در سطحی بعضاً ضعیف تر (به دلیل ناهمگونی جامعه مخاطب، فرصت محدود آموزشی، حجم وسیع کتب درسی ...) بهره می گیرند.

با توجه به اینکه کیفیت فرایند فعالیت های معلم و روشهای آموزشی او هسته مرکزی آموزش چند پایه ای را تشکیل می دهد مسلماً نقصان تجربه و کمبود اطلاعات معلمان این کلاس ها مستقیماً به کیفیت آموزشهای کلاسی آسیب می رساند.

در زمینه یادگیری دو مساله مهم در تدریس چند پایه وجود دارد. [۲]

1- یادگیری فقط جنبه رسمی ندارد بلکه یک جنبه غیر رسمی و اتفاقی نیز دارد معلمان باید این مساله را تشخیص دهند و در تدریس خود لحاظ نمایند یعنی اینکه گاهاً معلم می تواند در هنگام تدریس و آموزش مسائل محلی و بومی را نیز در کتب درسی و رسمی به آن توجه نشده در نظر بگیرد و یافته های دانش آموزان و آموزش رسمی می توانند مطالبی را که مهم تر هستند را بیاموزد که معلمان ما می توانند به بسط و گسترش آنها نیز بپردازند.

2- تشخیص پیوستار رقابت و مشارکت در محیط یادگیری دومین مسئله مهم در زمینه یادگیری و تدریس کلاسهای چند پایه است که از اهمیت زیادی برخوردار است که این مهم از طریق روشهای گروهی و مشارکتی تدریس، دست ورزهای فردی و گروهی، آموزش از طریق همسالان و ... می تواند ایجاد شده و حمایتی در جهت بهبود کیفیت آموزش در این کلاس ها محسوب گردد. به همین منظور تهیه کتابهای رهنمای معلم با توجه به اهداف مشترک دروس، توالی مفاهیم و توجه به تکنیک های خاص آموزش در کلاس های چند پایه در آموزش غیر حضوری و کارگاهی در این مورد ضرورت می یابد.

محاسن کلاس های چند پایه:

قبل از اینکه از بحث های بیان شده در این مقاله نتیجه گیری کلی را بیان کنم لازم دانستم هرگاه معایب برنامه ای بیان شود از محاسن آن نیز بحث شود کلاس های چند پایه ای با توجه به مشکلات واضحی که دارد محاسنی هم دارد که با اندکی مطالعه در تاریخ تعلیم و تربیت می توان دریافت که سابقه، کلاس های چند پایه به آغاز تعلیم و تربیت گروهی منتهی می شود و با در نظر گرفتن بافت جمعیتی روستاها در آینده نیز وجود خواهد داشت و حتی بیشتر خواهد شد: زیرا علاوه بر آن که مساله غیر اقتصادی بودن کلاس های کم تعدادی را حل می کند به تکمیل پایه های تحصیلی نیز کمک می نمایند با توجه به این تفصیل می توان به صورت خلاصه محاسن این کلاسها را چنین بیان کرد.

1- ما می توانیم از خود دانش آموزان پایه های بالاتر برای آموزش دانش آموزهای پایه های پایین تر استفاده کنیم (این کار باعث بالا رفتن عزت نفس دانش آموز شده و فشار کاری معلم را کم می کند)

2- در این کلاس ها می توان جبران بعضی از عقب ماندگی های دانش آموزان پایه های بالاتر را با قرار دادن آنها در جریان آموزشی پایه های پایین تر کرد برای مثال در پایه دوم دانش آموزی نمی تواند صداها را کاملاً تشخیص دهد ما می توانیم در هنگام تدریس صدای جدید به پایه اول این دانش آموز را نیز در جریان آن آموزش به صورت غیرمستقیم قرار دهیم.

3- در وقت و هزینه می توان صرفه جویی کرد به این ترتیب که معلم می تواند از برخی وسایل آماده شده برای همه پایه ها استفاده نماید.

4- تعامل بین دانش آموزان پایه های بالاتر و پایین تر باعث ایجاد انگیزه در یادگیری می شود و همچنین می توانند از همدیگر بیاموزند (یعنی یک دانش آموز هم می تواند از دوستانش یاد بگیرد و هم یاد بدهد).

5- دانش آموزان پایه های بالاتر در جریان تکرار دروس سالهای قبل خود قرار می گیرند و مروری بر آموخته های پیشین خود خواهند که در تثبیت یادگیری موثر است.

6- دانش آموزان پایه های پایین تر تا حدودی با درسهای سالهای بالاتر آشنا می شوند و این خود پیش زمینه ای برای یادگیری وسیع تر آنها خواهد بود.

قسمت دوم مقاله: طراحی آموزشی و مدیریت زمان

طراحی آموزشی فرایندی پویاست و عناصر تشکیل دهنده آن دائماً با یکدیگر در تعاملند. تعیین و تنظیم هدفهای کلی؛ تحلیل آموزشی؛ تعیین محتوا؛ روش و وسیله؛ تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی چهار مرحله اساسی در این فرایند هستند. اگرچه صاحب نظران و متخصصان طراحی آموزشی با بنیانی بودن این چهار مرحله موافقت، کسانی نیز با تقدم و تاخر آنها به ترتیبی که در این بخش مطرح شده چندان موافق نیستند [۳]. بعضی معتقدند که گزینش هدفهای کلی و تعیین محتوا با هم صورت بگیرد و برخی دیگر معتقدند که نظام ارزشیابی باید بلافاصله پس از تدوین هدفهای رفتاری تعیین شود، اما نکته قابل ذکر این است که هر یک از این مرحله ها در مرحله پیشین و پسین خود و در نتیجه در کل فرایند تاثیر می گذارد. هدفهای مناسب، کیفیت عناصر دیگر را مثل انتخاب محتوا، روشها، رسانه ها و نظام ارزشیابی متاثر می کند، چنانکه روشهای آموزش نیز بر میزان تحقق هدف ها اثر می گذارد، برای حصول اطمینان از مطلوب بودن طرح باید با تاثیر دو یا چند جانبه عوامل را در طرح مورد توجه قرار داد و هنگام روبه رو شدن با اشکال، به تحلیل تک تک آن عوامل پرداخت و آنها را اصلاح کرد و آنچه باید در کلیه مراحل مورد توجه قرار گیرد زمان هر یک از مراحل و مدیریت زمان در هر مرحله و در کل طراحی آموزشی باید مورد توجه قرار گیرد مانند جداول پیوستی

تقویت بنیه علمی معلمان

مقدمه:

جهت گیری سیاست های آموزش و پرورش در دو دهه اخیر تاکید بیش از پیش به توسعه اهداف کیفی و شناسایی عوامل موثر در نظام تعلیم و تربیت بوده است کنترل کیفیت فعالیت های آموزشی از طریق شناسایی و بکارگیری معیارها و استانداردهای آموزشی، تحقیق و جمع آوری اطلاعات از عملکرد موجود نظام آموزش ارزشیابی و تفاوت نسبت به فرایند آموزش بر اساس ملاک های از پیش تعیین شده صورت می گیرد دستیابی به نتایج پایدار کیفی در آموزش نیروی انسانی بستگی دارد میزان مشارکت معلمان، اولیا دانش آموزان کارشناسان تعلیم و تربیت در ارائه یافته های پژوهشی، بازخورد برنامه ها، معرفی شاخص ها و استانداردهای کیفی در تضمین کیفیت فعالیت های آموزش نقش موثری بر عهده دارند.

«افزایش دستیابی به اطلاعات از طریق فناوری های جدید همراه با نیاز به آماده سازی دانش آموزان برای رقابت در عرصه اقتصادی جهانی اطلاعات مدار ما را متعهد می کند که همزمان با حرکت به سوی قرن آینده، به طور اساسی در برنامه های مدارس تجدید نظر کنیم» [۴]

نقش معلم در اجرای موفقیت آمیز هر برنامه درسی، انکار ناپذیر است در برنامه درسی خوب به شرطی موفق می شود که معلمان آموزش دیده و پرتوان مسئول اجرای آن باشند و این مستلزم آن است که در برنامه ی آموزش معلمان در ایران، تحول اساسی صورت گیرد. معلمان عزیز و فداکار، اغلب با تلاش فراوان و با سعی و خطا به انتخاب شیوه های تدریس پرداخته اند و کمتر فرصت بازبینی در آنها را داشته اند.

«آموزش معلمان در ایران، معمولاً محدود به دانش موضوعی چندین درس در حوزه ی علوم تربیتی (شامل روش های تدریس و اصول و فنون معلمی) و تدریس های علمی (تمرین های معلمی) است که سالهاست به شیوه ی قبلی تدریس می شوند، با این حال نقش دانش حرفه ای معلمان کمتر مورد بررسی قرار گرفته و نظریه های آموزشی مبتنی بر تجربه های فنی معلمان کمتر مورد بررسی قرار گرفته و از نظریه های آموزشی مبتنی بر تجربه های غنی معلمان کمتر گفتگو شده است» (گویا ۱۳۷۵). [۵]

آموزش معلمان و مدیران در ایران

میزان دسترسی به کارکنان آزموده و با انگیزه در امر تدریس و ظرفیت این مدرسان حتی بین ملیت هایی که آماده اند منابع خود را به ظرفیت سازی اختصاص دهند دشوارترین مانع در آموزش علوم و فناوری است در مناطق گوناگون دنیا مسائل گوناگون و پیچیدگی هایی این چنین وجود دارد در بعضی حوزه ها، دولت هایی که پروژه های ویژه برای بازآموزی کارکنان با هدف داشتن معلمان موفق ارائه کردند از این که کارکنان آموزش دیده با مزایای بالاتر به استخدام یک کشور همسایه در آمده اند، به شدت آزرده شدند و به این ترتیب به پر کردن جای خالی این کارکنان پرداختند و این علی رغم منابع افزوده و طرح یک برنامه برای پاسخ به مشکل بود.

«تدریس کارآمد: یک فعالیت پیچیده است که از طریق آموزش و تمرین به تدریج کسب می شود. بررسی ویژگی های معلمان کشورهای مختلف نشان می دهد که معلمان ایران در مقایسه با همکاران خود در کشورهای دیگر از نظر مدت آموزش کمتری دریافت می کنند، جوان تر و بالطبع کم تجربه هستند با وجود این میزان باورهای معلمان ایرانی در زمینه ی «اهمیت یادگیری برای نشان دادن دنیای واقعی» دادن تمرین بیشتر به باورهای دانش آموزان دارای مشکل زمینه درسی»، «استفاده از روش های مختلف برای آموزش» در حفظ کردن فرمول ها و شیوه ها برای یادگیری ریاضی و « توانایی در ارائه دلایل منطقی بر حمایت راه حل ای مساله» در حد باورهای معلمان سایر کشورها یا حتی بیشتر از آنها می باشد. [۶]

میزان باورهای معلمان ایران در زمینه ی «بعضی دانش آموزان استعداد ذاتی برای یادگیری دارند و بعضی ندارند» درک چگونگی کاربرد ریاضی در دنیای واقعی و «توانایی تفکر خلاق» از میزان باورهای معلمان نیمی از کشورهای مورد تحقیق بیشتر است. معلمان ایرانی در مجموع «عامل تفاوت فردی در کلاس» را بیشتر از معلمان کشورهای دیگر مانع آموزش یادگیری می دانند معلمان ایران در مقایسه با معلمان بسیاری از کشورها از «تمرین برای کسب مهارت های محاسباتی» کمتر استفاده می کنند، اما میزان استفاده معلمان ایران از فعالیت های استدلالی در کلاس و استفاده از اشیا و مواد واقعی برای حل مسائل را تا حدودی بیشتر از معلمان بسیاری از کشورها می باشد. [۷]

فواید آموزش های کوتاه مدت مدیران و معلمان چند پایه

الف : آموزش های کوتاه مدت برای سازمان فواید زیادی را به شرح زیر به دنبال دارد:

- 1- به سود آوری منجر می شود یا دست کم نگرش های مثبت تری را در مورد سودآوری پدید می آورد.
- 2- دانش و مهارت های شغلی را در تمام رده های سازمان بهبود بخشند.
- 3- روحیه کارکنان را بهبود می بخشد.
- 4- به افراد کمک می کند تا هدف های سازمانی را بشناسند.
- 5- به ایجاد تصویر ذهنی بهتری از سازمان کمک می کند.
- 6- صداقت، بی پردگی و اعتماد را تقویت می کند.
- 7- رابطه میان فرا دست و زیر دست را بهبود می بخشد.
- 8- بالندگی سازمان را گسترش می دهد.
- 9- تهیه دستور العمل های شغلی را میسر می کند.
- 10- از کارآموزان بازخورد می گیرد.
- 11- به درک و اجرای سیاست های سازمانی کمک می کند.
- 12- موجب می شود سازمان به تصمیم گیری و مشکل گشایی از بخش تری دست یابد.
- 13- پیشرفت سازمانی را از درون میسر می کند.

14- به افزایش بهره‌وری و کیفیت کار کمک می‌کند.

15- احساس مسئولیت نسبت به سازمان را بای‌توانمند شدن و با معلومات بودن گسترش می‌دهد.

16- روابط مدیریت و نیروی انسانی را بهبود می‌بخشد.

17- رفتارهای ناپسند را از میان می‌برد.

18- جو مناسب را برای رشد و ارتباط به وجود می‌آورد.

19- ارتباطات سازمانی را بهبود می‌بخشد.

20- به کارکنان کمک می‌کند تا با دگرگونی‌ها سازگار شوند.

21- تعارضات را برطرف می‌کند و بدین ترتیب فشار روانی و تنش را از میان می‌برد

ج: فواید آموزش‌های ضمن خدمت برای مدیریت منابع انسانی، روابط انسانی، روابط گروهی و سیاست‌های سازمانی بدین ترتیب است:

1- ارتباط میان گروهها و افراد را بهبود می‌بخشد.

2- توجه و آماده‌سازی کارکنان جدید و افرادی را که از طریق انتقال به مشاغل جدید گماشته می‌وند ساده می‌کند.

3- مهارت در افراد را بهبود می‌بخشد.

4- اجرای سیاست‌ها و مقررات سازمانی را ساده می‌کند.

5- روحیه‌ی گروهی را بهبود می‌بخشد.

6- همبستگی گروهی به وجود می‌آورد.

7- جو مناسبی را برای یادگیری، رشد و هماهنگی به وجود می‌آورد.

8- سازمان را به محل مناسبی برای کار و زندگی تبدیل می‌کند.

جمع بندی و نتیجه‌گیری:

در دنیای امروز تعلیم و تربیت از دشوارترین، ظریف ترین و پرثمرترین امر انسانی به حساب می آید و کاری است پر ارج وقت گیر که نتایج و ثمره نهایی آن دیر به بار می نشیند.

عصر کنونی را دوره ای می دانند که در آن هدف از آموزش و پرورش تنها انتقال معلومات و تجارب بشری به هر نسل جدید نیست، بلکه رسالت آن ایجاد و تثبیت نگرشهای مطلوب و شایسته در مخاطبان و درک و اقعیت های زندگی آنان و در نهایت رشد و تعالی ابعاد وجودی انسانهاست این عصر را می توان دوره ی تحقیقات فن آوری، تبادلات، انفجار دانش و عصر ارتباطات نام نهاد.

زیربنای هر آموزش را فلسفه های آموزشی تشکیل می دهند تدریس چند پایه ای نیز دارای مبانی فلسفه ای ویژه ای است که از ادبیات آن بوجود آمده است و به دلیل پراکندگی قابل توجه عقاید نمی توان دیدگاهها و نظرات را به کشورهای خاصی نسبت داد ولی با اندکی بررسی متوجه می شویم که فلسفه های آموزشی حاکم بر کلاسهای چند پایه بر روی یک طیف قرار دارند که از طریقی با اعتقاد شدید به مراحل رشد و تئوریهای آمادگی جسمی و ذهنی و روبه روست که اجرای صحیح آموزش را محدود به سن و پایه تحصیلی می نماید و از طرف دیگر با دیدگاه نامحدود بودن ظرفیت یادگیری و هر چیزی را به هر کسی می توان یاد داد برخورد می کند ایجاد همسویی و توافق بین این دو دیدگاه کاملاً مغایر که هر کدام در جای خود ارزشمند است حساسیت فلسفه حاکم بر اداره و تدریس در کلاس های چند پایه ضرورت توجه به وضعیت این کلاس ها در ابعاد نیروی انسانی، فضای آموزشی، مزایای تخصصی، امکانات رفاهی و ... را صدچندان می کند با توجه به وسعت و گستردگی دوره ابتدایی مخصوصاً در مناطق محروم و صعب العبور روستایی و غیره افزایش کلاس های چند پایه اجتناب ناپذیر است از طرفی زمان تدریس و حجم کار آموزش بسیار بیشتر از کلاس های تک پایه (عادی) می باشد.

نیروی انسانی شاغل در کلاس ها پنج پایه عمدتاً علاوه بر تدریس محتوای آموزش ۳۰ کتاب ۱۲۰ ساعت تدریس در هفته می باشد. کارهایی از قبیل امور اداری - معاون - ناظم - مدیر - متصدی امور دفتری - مستخدم و را نیز خود انجام می دهد. با توجه به مطالب فوق به این سوال می رسیم آیا به اهمیت نقش ویژه آموزش و پرورش ابتدایی در شکل گیری شخصیت کودکان فکر کرده اید؟

به منظور برقراری عدالت آموزش نیز شایسته است که به تدریس چند پایه ای به عنوان شکل خاصی از آموزش نظر بیفکنیم و روشها و شیوه هایی را که معلمان چند پایه بهتر و مناسب تر می توانند در کلاس درس کار کنند ابلاغ و ارائه دهیم چون هر یک از مسئولان و مدیران و راهنما معلمان در کلاس های درس به خصوص چند پایه ها مسئول هستیم ما نیاز داریم به تولید منابع بیشتر در زمینه تحقیقی تر کردن معلمان چند پایه رفع مشکلات مدیران آموزگاران از اهم وظایف است که ما معتقدم به این قشر کم توجهی شده است.

امیدوارم که مقاله حاضر توانسته باشد که موارد مهم و موثری در زمینه آموزش و شیوه های مدیریت و اداره کلاس های چند پایه با توجه به مدیریت زمان و بالا بردن سطح علمی معلمان و دانش آموز مطالبی قابل قبول ارائه کرده باشد

پیشنهاداتی جهت رفع مشکلات کلاسهای چند پایه و شیوه‌های مدیریت و اداره این کلاس‌ها:

الف : مسئولان

- 1- گفتیم یکی از مسائل موثر در شیوه‌های اداره کلاس (فضای آموزشگاه) است منظور فضای فیزیکی است که مسئولان محترم باید به احداث مدارس جدید و مرتب در نقاط دور افتاده برای دایر نمودن کلاس‌های چند پایه بیشتر توجه کند.
- 2- با توجه به آمار کم این کلاسها سرانه‌های واریزی بسیار ناچیز است و چون این کلاس‌ها در مناطق محروم دایر می‌باشد لذا کمک‌های مردمی نیز ناچیز خواهد بود پس در نتیجه تجهیز این مدارس از طریق مدیر این مدارس میسر نخواهد شد پس پیشنهاد می‌شود مسئولان محترم جهت تجهیزات و امکانات برای این مدارس بودجه‌ای خاص در نظر بگیرند تا معلمان راحت‌تر بتوانند با وسایل آموزش مناسب مطالب را به دانش‌آموزان ارائه دهند و خود بچه‌ها در یادگیری خود شریک باشند.
- 3- مسئولان در بازدید از این کلاسها و مدارس مقداری سطح توقع خود را پایین بیاورند چون واقعیت این است که اداره کلاس پنج پایه با ۱۹ نفر دانش‌آموز قطعاً با یک کلاس تک پایه ۱۴ نفری تفاوت خواهد داشت هر چند که گاه‌گاهی بینیم با همت و تلاش معلمان پنج پایه برعکس است اما آنچه مهم است که در بازدیدها مسئولان مد نظر بگیرند نحوه اداره و مدیریت این کلاسها است که به این نکته کم توجهی زیادی شده (یعنی بازدیدها منحصراً چند سوال از پایه‌های مختلف است و بس) که این معضل بزرگی برای بازدید کنندگان است که عملاً هیچ کاری برای یادگیری مدیر و معلم و دانش‌آموزان انجام نمی‌دهند.
- 4- پایین آوردن نرم کلاسها در حال حاضر تا ۲۰ نفر در یک کلاس پنج پایه مشغول تحصیل هستند که پیشنهاد می‌شود تعداد پایه برای این نرم‌ها نیز در نظر گرفته می‌شود یعنی اگر مدرسه‌های دو پایه باشد و تعداد دانش‌آموزان ۲۰ نفر باشند دو معلم به آن تعلق می‌گیرد و اگر ۱۹ نفر و پنج پایه هم باشد یک معلم تعلق می‌گیرد که پیشنهاد می‌شود حتماً توجه به تعداد پایه در نرم کلاسها چند پایه شود یعنی مثلاً مدرسه‌ای پنج پایه با ۱۵ نفر دانش‌آموز دو معلم تعلق می‌گیرد.
- 5- با توجه به ساعات تدریس و سختی کار مدیران چند پایه ما می‌بینیم سختی کار به معلمان تربیت بدنی تعلق می‌گیرد معلمی که در هفته ۳۰ کتاب با ۱۲۰ ساعت کلاس درس در ۶ روز کاری از شنبه تا پنجشنبه با یک معلم راهنمایی که شنبه تا پنجشنبه کار کند ۱۲ ساعت کم‌تر می‌گیرد هر ساعت ۵ هزار تومان مبلغی در حدود هفته ۶۰ هزار تومان بیشتر که اضافه کاری با حقوق معلم پنج پایه برابر است.
- 6- پیشنهاد می‌شود ساعات کار پرورشی به صورت اضافه کار به مدیر آموزگاران تعلق بگیرد. چون ما شاید به اندازه یک معلم پرورشی بیشتر در مدرسه فعالیت داشته باشیم

ب: پیشنهاداتی جهت حل مشکلات مدیریت مدارس چند پایه

- 1- اگر بهترین برنامه های درسی تولید شود ولی معلمان قوی و آگاه به برنامه آن را اجرا و در کلاس درس ارائه ندهند آن برنامه محکوم به شکست خواهد پس به مدیر آموزگاران محترم پیشنهاد می شود که حتماً سطح آگاهی و کارایی خود را با مطالعه و تحقیق اینترنت و ... بالا برند.
- 2- دایر نمودن کلاسهای ضمن خدمت برای کلیه مدیران مدارس چند پایه در خصوص شیوه های مدیریت و اداره ی این مدارس
- 3- استفاده از تجارب معلمان پنج و چند پایه برای اداره کلاسهای درس که در سطح مناطق موفق هستند برای بازدید از کلاس مدارس چند پایه و ارائه مطالب مفید به همکاران از طریق بازدید حضوری مقاله یا بروشور
- 4- شرکت کلیه مدیر آموزگاران در همایشها و کنفرانسها (در سال جاری شرکت در همایش مدیران آموزگار و کلاسهای چند پایه جهت بالا بردن توان علمی و یادگیری روشهای جدید برای اداره کلاس)
- 5- تهیه طرح سالانه - ماهانه - هفتگی و روزانه جهت اینکه مدیران این مدارس در مورد زمان و وقت اگر برنامه ریزی شده عمل نکنند گاهاً باید سریع درس بدهند و در بعضی از مواقع خیلی زودتر مطالب درس را تمام می کنند. و یا دیرتر درس را به اتمام می رسانند.
- 6- مدیریت کلاسهای چند پایه و شیوه اداره ی این کلاس ها به قدرت و توانایی و استعداد ذاتی معلمان نیز بستگی دارد پیشنهاد می شود معلمانی که این توانایی در خود سراغ ندارند به مدارس تک پایه یا کارهای خدماتی مشغول شوند.
- 7- به مدیر آموزگاران محترم پیشنهاد می شود از امکانات کم روستایی استفاده بهینه بکنند و تا جایی که می توانند با استفاده از امکانات موجود و به کمک دانش آموزان و اولیا آنها از وسایل دست ساز در تدریس استفاده کنند.
- 8- مدیران در تصمیم گیری ها برای اداره مدرسه در نظر داشته باشد که ۱- اطلاعات را جمع آوری کنند ۲- با ذهن باز مسائل را تحلیل کنید ۳- قدرت و توانایی های خود را بشناسید ۴- نتایج را تجزیه و تحلیل کنید ۵- هدفی روشن و قابل تفهیم را در نظر بگیرید. ۶- زمان ا در نظر بگیرید. ۷- با دیگران در مورد تصمیم خود مشورت کنید ۸- تصمیم آخر را خودتان با هم فکری دیگران بگیرید.
- 9- معلمان چند پایه در اداره کلاس خود باید بسیار انعطاف پذیر باشید.

10- اسرار ورزید برای اداره کلاس فقط یک شیوه کار اشتباهی خواهد بود و گاهاً لازم است از انواع شیوه های اداره ی کلاس استفاده شود تا کلاس تحمل کنند و بی روح نباشند.

مدیریت زمان و پیشنهادات مربوط به آن :

1- هدف های آموزشی را مورد تجدید نظر قرار دهد و در صورت نامطلوب بودن، محتوایی متناسب با هدف انتخاب کنید

2- روشهای تدریس خود را بررسی و تحلیل کند و در حقیقت در صورت عدم موفقیت در بازده، نخستین سوالی که برای معلم باید مطرح شود این است که روش تدریس من چه معایبی داشت که شاگردان نتوانستند به هدف های مورد نظر دست یابند، در صورت نقص در روش و انتخاب محتوا، معلم باید آنها را اصلاح کند.

3- انتخاب تجارب یادگیری جدید، زیرا ممکن است تجارب قبلی برای رسیدن به هدف کلی نباشند.

4- پیش بینی برای استفاده بهتر از وسایل موجود و انتخاب وسایل آموزشی بهتر و مطلوب تر با توجه به امکانات و شرایط موجود.

5- تجدید نظر در مسئولیت های افرادی که در فعالیت های آموزشی با او مشارکت دارند

6- تحلیل و بررسی مدت زمان اجرای برنامه و اصلاح آن در صورتی که زمان تدریس با محتوای مورد نظر متناسب نیست.

7- اصلاح روشهای ارزشیابی به هر حال، معلم باید از تجارب حاصل از طرح و برنامه برای طراحی بعدی و پیشبرد هدفهای آموزشی استفاده کند. در واقع، ارزشیابی و اصلاح مستمر برنامه ها و فعالیت های آموزشی است که می تواند معلم را نسبت به فعالیت های رو به رشد خود امیدوار سازد و او را معلمی موفق در تدریس معرفی کند.

سخن آخر:

ما باید این حقیقت را قبول داشته باشیم که معلمان نقطه آغاز هر گونه تحول آموزشی و تربیتی در هر جامعه هستند و معلمان فاتحان عرصه علم و تمدن پیشرفته بشری بوده اند باید هم باشند و به همین دلیل دانشمندان سرمایه گذاری در این نهاد مهم را بهترین و سودمندترین نوع سرمایه گذاری دانسته اند.